

ประเด็นทางกฎหมายของสามีภริยา ที่ร้างกันหรือแยกกันอยู่โดยมิได้หย่า

ช.ชยินทร์ เพ็ชฎไพศิษฏ์*

บทคัดย่อ

ปัจจุบันปัญหาการหย่าร้างในสังคมไทยนับวันจะมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นจากหลาย ๆ สาเหตุ ซึ่งมีผลทำให้การการสมรสสิ้นสุดลง ซึ่งการหย่าร้างจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายก็ต่อเมื่อมีการจดทะเบียนหย่า และเมื่อมีการจดทะเบียนหย่าแล้วส่งผลให้สิ้นสุดความผูกพันทางกฎหมายไม่ก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ของการเป็นสามีภริยาระหว่างกัน แต่ก็มีบางครอบครัวที่สามีภริยาที่ร้างกันหรือแยกกันอยู่โดยมิได้จดทะเบียนหย่าถือว่าสถานะในทางกฎหมายยังคงเป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมายกันอยู่ ทำให้ยังคงมีความผูกพันทางกฎหมายในสิทธิและหน้าที่ของการเป็นสามีภริยาระหว่างกัน แม้ว่าต่างฝ่ายจะไม่ได้อยู่ร่วมกันแต่ยังคงมีความสัมพันธ์ในทางกฎหมาย เช่น การอุปการะเลี้ยงดู ลินสมรส สิทธิในการรับมรดก เป็นต้น

คำสำคัญ: สามีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมาย, ลินสมรส, ทายาทโดยธรรม, สิทธิโดยธรรมในการสืบมรดก

Abstract

It is true that, in current Thai society, the problem of divorce has been continually increased due to a lot of factors which result in the termination of married status. Under Thai family law, it obviously provides that the divorce is to be completely taken into effect when spouses aim to register a divorce certificate; consequently, the separation will not be legally completed as long as the certificate has not been registered. However, in reality, there are so many spouses who are living apart without registering the divorce certificate. This might lead to the legal problem of child support, marriage properties, or succession right.

Keywords: Statutory Heirs, Marriage Property, Succession

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

๑. บทนำ

บทความนี้จะกล่าวถึงประเด็นทางกฎหมายหลายๆ ด้าน การเป็นสามีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมาย ต้องมีการจดทะเบียนสมรสระหว่างชายหญิงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๔๕๗¹ แล้วเท่านั้น สามีภริยาที่ร้างกันหรือแยกกันอยู่โดยมิได้จดทะเบียนหย่า จึงถือว่ายังมีสถานะเป็นสามีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายกันอยู่ ทำให้เกิดประเด็นความสัมพันธ์ทางกฎหมายในการใช้สิทธิและหน้าที่ระหว่างสามีภริยา เช่น ประเด็นของการจะไปมีครอบครัวใหม่ ประเด็นของการใช้อำนาจในการปกครองบุตร ประเด็นในเรื่องของทรัพย์สินและประเด็นในเรื่องสิทธิการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม เป็นต้น ซึ่งจะทำให้สามีภริยาที่ร้างกันหรือแยกกันอยู่โดยมิได้จดทะเบียนหย่าเกิดปัญหาความยุ่งยากในทางกฎหมายได้ในอนาคต ดังนั้น เพื่อเป็นการขจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นนั้น เมื่อสามีภริยาไม่มีความประสงค์หรือความสมัครใจที่จะอยู่กินกันฉันสามีภริยากันแล้ว ควรที่จะดำเนินการจดทะเบียนหย่าน่าจะเป็นทางออกที่ดีที่สุดในการระงับปัญหาทางกฎหมายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า

๒. ประเด็นปัญหาทางกฎหมายการหย่าร้างกันโดยมิได้จดทะเบียนหย่า

การสิ้นสุดการสมรสมี ๓ กรณี ดังนี้ ๑. ความตายของคู่สมรส ๒. การหย่า ๓. ศาลพิพากษาให้เพิกถอนในกรณีที่การสมรสที่เป็นโมฆียะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๑๕๐๑ บัญญัติว่า “การสมรสย่อมสิ้นสุดลงด้วยความตาย การหย่า หรือศาลพิพากษาให้เพิกถอน” มีผลทำให้การเป็นสามีภริยาลิ้นสุดลงและสิ้นความผูกพันกันในทางกฎหมาย ส่วนกรณีที่สามีภริยาร้างกันและแยกกันอยู่โดยมิได้จดทะเบียนหย่า ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้ยังถือว่ายังมีสถานะเป็นคู่สมรสกันอยู่

ดังนั้น เมื่อพิจารณาหลักกฎหมายในเบื้องต้นการสามีภริยาที่ร้างกันไปหรือแยกกันอยู่โดยมิได้มีการจดทะเบียนหย่า ไม่มีผลต่อการสิ้นสุดการสมรส ถือว่าสามีภริยาในลักษณะดังกล่าวนั้นยังมีความสัมพันธ์กันในทางกฎหมายครอบครัวและกฎหมายมรดก เหมือนเช่นสามีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายทั่วไปในหลายประเด็นด้วยกัน ได้แก่

๑) ประเด็นแรก ไม่สามารถที่จะไปทำการสมรสใหม่ได้ เพราะขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๔๕๒ บัญญัติว่า “ชายหรือหญิงจะทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่สมรสอยู่ไม่ได้” หากฝ่าฝืนไปทำการสมรส เป็นการสมรสซ้อนตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๔๙๕ บัญญัติว่า “การสมรสที่ฝ่าฝืนมาตรา ๑๔๔๙ มาตรา ๑๔๕๐ มาตรา ๑๔๕๒ และมาตรา ๑๔๕๔ เป็นโมฆะ”

๒) ประเด็นที่สอง ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา ยังมีหน้าที่ระหว่างกันต้องให้ความอุปการะเลี้ยงดูกันและกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๖๑ บัญญัติว่า “สามีภริยาต้องอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา

¹ มาตรา ๑๔๕๗ การสมรสตามประมวลกฎหมายนี้จะมีได้เฉพาะเมื่อได้จดทะเบียนแล้วเท่านั้น

สามีกฎียาต้องช่วยเหลืออุปการะ เลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน”

๓) ประเด็นที่สาม ในด้านทรัพย์สินเมื่อ ยังมีสถานะในทางกฎหมายเป็นสามีกฎียาโดยชอบ ด้วยกฎหมายกันอยู่ ดังนั้น ในระหว่างที่ทิ้งร้างกัน หรือที่แยกกันอยู่ ทรัพย์สินที่ไม่ว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หาได้ในระหว่างการสมรสถือว่าเป็นสินสมรส ซึ่ง อำนาจในการจัดการสินสมรสต้องทำร่วมกัน หรือ ได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่ง หากว่าฝ่ายใด ดำเนินการจัดการสินสมรสโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย อีกฝ่ายฟ้องเพิกถอนนิติกรรมนั้นได้ นอกจากนี้แล้ว จะทำพินัยกรรมยกสินสมรสเกินกว่าส่วนของตน ไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๗๔ บัญญัติว่า

“สินสมรสได้แก่ทรัพย์สิน

(๑) ที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรส

(๒) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่าง สมรสโดยพินัยกรรมหรือโดยการให้เป็นหนังสือ เมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ระบุว่า เป็นสิน สมรส

(๓) ที่เป็นดอกผลของสินส่วนตัว

ถ้ากรณีเป็นที่สงสัยว่าทรัพย์สินอย่าง หนึ่งเป็นสินสมรสหรือไม่ใช่ ให้สันนิษฐานไว้ก่อน ว่าเป็นสินสมรส”

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๗๖ บัญญัติว่า

“สามีและภริยาต้องจัดการสินสมรส ร่วมกันหรือได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่ง ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ชาย แลกเปลี่ยน ชายฝาก ให้

เช่าซื้อ จำนอง ปลดจำนอง หรือโอนสิทธิจำนอง ซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่อาจ จำนองได้

(๒) ก่อตั้งหรือกระทำให้สุดสิ้นลง ทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งภาระจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน หรือภาระติดพัน ในอสังหาริมทรัพย์

(๓) ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกินสามปี

(๔) ให้กู้ยืมเงิน

(๕) ให้โดยเสนาห์หา เว้นแต่การให้ที่ พอดีควรแก่ฐานะานุรูปของครอบครัวเพื่อการกุศล เพื่อการสังคม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา

(๖) ประนีประนอมยอมความ

(๗) มอบข้อพิพาทให้อนุญาต โด ตลาการวินิจฉัย

(๘) นำทรัพย์สินไปเป็นประกันหรือ หลักประกันต่อเจ้าพนักงานหรือศาล

การจัดการสินสมรสนอกจากกรณี ที่ บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง สามีหรือภริยาจัดการได้ โดยมีต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่ง”

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์มาตรา ๑๔๘๐ บัญญัติว่า

“การจัดการสินสมรสซึ่งต้องจัดการ ร่วมกันหรือต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่าย หนึ่งตามมาตรา ๑๔๗๖ ถ้าคู่สมรสฝ่ายหนึ่งได้ทำ นิติกรรมไปแต่เพียงฝ่ายเดียวหรือโดยปราศจาก ความยินยอมของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง คู่สมรสอีก ฝ่ายหนึ่งอาจฟ้องให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมนั้นได้ เว้นแต่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งได้ให้สัตยาบันแก่ นิติกรรมนั้นแล้ว หรือในขณะที่ทำนิติกรรมนั้น บุคคลภายนอกได้กระทำโดยสุจริตและเสียค่า

ตอบแทน

การฟ้องให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมตามวรรคหนึ่งห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นหนึ่งปี นับแต่วันที่ารู้เหตุอันเป็นมูลให้เพิกถอน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่ได้อำนาจนิติกรรมนั้น”

และตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๔๘๑ บัญญัติว่า

“สามีหรือภริยาไม่มีอำนาจทำพินัยกรรมยกสินสมรสที่เกินกว่าส่วนของตนให้แก่บุคคลใดได้”

๔) ประเด็นที่สี่ สิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร ยังมีสิทธิและหน้าที่ร่วมกันในการให้ความอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตรผู้เยาว์และบุตรผู้ทุพพลภาพ หากฝ่ายใดละเลยหน้าที่อีกฝ่ายฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๕๖๔ บัญญัติว่า

“บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วแต่เฉพาะผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้”

และตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๕๖๕ บัญญัติว่า

“การร้องขอค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรหรือขอให้บุตรได้รับการอุปการะเลี้ยงดู โดยประการอื่น นอกจากอัยการจะยกคดีขึ้นว่ากล่าวตามมาตรา ๑๕๖๒ แล้ว บิดาหรือมารดาจะนำคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้”

๕) ประเด็นที่ห้า หนี้สินระหว่างสมรสยังมีความรับผิดชอบร่วมกันในหนี้สินครอบครัว และในหนี้สินส่วนตัว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๘๘ บัญญัติว่า

“ถ้าสามีหรือภริยาต้องรับผิดชอบส่วนตัวเพื่อชำระหนี้ที่ก่อไว้ก่อนหรือระหว่างสมรส ให้ชำระหนี้ด้วยสินส่วนตัวของฝ่ายนั้นก่อน เมื่อไม่พอจึงให้ชำระด้วยสินสมรสที่เป็นส่วนของฝ่ายนั้น”

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๔๘๙ บัญญัติว่า

“ถ้าสามีภริยาเป็นลูกหนี้ร่วมกัน ให้ชำระหนี้จากสินสมรสและสินส่วนตัวของทั้งสองฝ่าย”

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๔๙๐ บัญญัติว่า

“หนี้ที่สามีภริยาเป็นลูกหนี้ร่วมกันนั้นให้รวมถึงหนี้ที่สามีหรือภริยาก่อให้เกิดขึ้นในระหว่างสมรสดังต่อไปนี้

(๑) หนี้เกี่ยวกับการจัดการบ้านเรือนและจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว การอุปการะเลี้ยงดูตลอดถึงการรักษาพยาบาลบุคคลในครอบครัวและการศึกษาของบุตรตามสมควรแก่อัตภาพ

(๒) หนี้ที่เกี่ยวข้องกับสินสมรส

(๓) หนี้ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการงานซึ่งสามีภริยาทำด้วยกัน

(๔) หนี้ที่สามีหรือภริยาก่อขึ้นเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียวแต่อีกฝ่ายหนึ่งได้ให้สัตยาบัน”

และตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๔๙๑ บัญญัติว่า

“ถ้าสามีหรือภริยาต้องคำพิพากษาให้ล้มละลาย สิ้นสมรสย่อมแยกจากกันโดยอำนาจกฎหมายนับแต่วันที่ศาลพิพากษาให้ล้มละลายนั้น”

๖) ประเด็นที่หก การเรียกค่าทดแทนจากผู้ซึ่งล่วงเกินภริยาไปในทำนองชู้สาว หรือจากหญิงอื่นที่แสดงตนโดยเปิดเผยเพื่อแสดงว่าตนมีความสัมพันธ์กับสามีในทำนองชู้สาวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๕๒๓ บัญญัติว่า

“เมื่อศาลพิพากษาให้หย่ากันเพราะเหตุตามมาตรา ๑๕๑๖ (๑) ภริยาหรือสามีมีสิทธิได้รับค่าทดแทนจากสามีหรือภริยาและจากผู้ซึ่งได้รับการอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่อง หรือผู้ซึ่งเป็นเหตุแห่งการหย่านั้น

สามีจะเรียกค่าทดแทนจากผู้ซึ่งล่วงเกินภริยาไปในทำนองชู้สาวก็ได้ และภริยาจะเรียกค่าทดแทนจากหญิงอื่นที่แสดงตนโดยเปิดเผยเพื่อแสดงว่าตนมีความสัมพันธ์กับสามีในทำนองชู้สาวก็ได้

ถ้าสามีหรือภริยายินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจให้อีกฝ่ายหนึ่งกระทำการตามมาตรา ๑๕๑๖ (๑) หรือให้ผู้อื่นกระทำการตามวรรคสอง สามีหรือภริยานั้นจะเรียกค่าทดแทนไม่ได้”

๗) ประเด็นที่เจ็ด ไม่ว่าจะแล้วฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถึงแก่ความตาย คู่สมรสอีกฝ่ายที่ยังมีชีวิตมีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๖๒๔

บัญญัติว่า

“สามีภริยาที่ร้างกัน หรือแยกกันอยู่โดยยังมีได้หย่าขาดจากกันตามกฎหมาย มิได้สิ้นไปซึ่งสิทธิโดยธรรมในการสืบมรดกซึ่งกันและกัน”

สรุปได้ว่า

ประเด็นแรก สามีภริยาที่ร้างกันหรือแยกกันอยู่โดยมิได้จดทะเบียนหย่า ยังไม่สามารถจะทำการสมรสใหม่ได้ เพราะยังมีสถานะเป็นสามีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายกันอยู่ หากฝ่าฝืนเป็นการสมรสซ้อน การสมรสตกเป็นโมฆะและอาจมีความผิดฐานแจ้งความเท็จแก่เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๗ และมีความผิดฐานแจ้งให้เจ้าพนักงานจดข้อความอันเป็นเท็จลงในเอกสารราชการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๖๗ ได้อีกด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๓๖/๒๕๐๑ หญิงทำหนังสือหย่าขาดจากสามี แล้วจดทะเบียนสมรสกับชายอื่นแล้วหญิงชายที่ดิดินสมรสกับสามีเดิมไป สามีฟ้องศาลพิพากษาเพิกถอนการสมรสนั้น เพราะการหย่าไม่สมบูรณ์ หญิงจึงยังเป็นภริยาของสามีเดิมอยู่ กรณีต้องด้วย มาตรา ๑๔๙๕ เมื่อผู้ซื้อไม่สุจริต สามีขอเพิกถอนการขายนั้นได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๔๑/๒๕๒๑ เดิม จ. จดทะเบียนสมรสกับโจทก์ก่อนโจทก์บวชเป็นพระภิกษุและยังไม่ได้หย่าขาดจากกัน ต่อมา จ. ได้จดทะเบียนสมรสกับจำเลยอีก หลังจากนั้น จ. ได้ถึงแก่กรรมด้วยอุบัติเหตุรถยนต์ชน โจทก์จึงมาฟ้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการสมรสระหว่างจำเลยกับ จ. เป็นโมฆะ ดังนี้ เมื่อ จ. ได้ถึงแก่

กรรมไปแล้วก่อนโจทก์ฟ้อง การสมรสระหว่าง จำเลยกับ จ. ได้ขาดจากกันเพราะเหตุ จ. ถึงแก่ ความตายตามมาตรา ๑๔๙๗ แล้ว เมื่อการสมรส ช้อนของจำเลยกับ จ.ขาดจากกันแล้วขณะโจทก์ ฟ้องคดีนี้ การสมรสช้อนนั้นจึงไม่มีผลกระทบ กระเทือนหรือโต้แย้งสิทธิของโจทก์ในฐานะคู่สมรส เดิมแต่อย่างใด และตามคำฟ้องโจทก์ก็ได้กล่าว แสดงว่าจำเลยได้กระทำการสิ่งใด อันเป็นการโต้ แแย้งเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของโจทก์เช่นสิทธิใน ครอบครองทรัพย์สินในมรดกของผู้ตายหรือสิทธิอื่นใด ซึ่งจะเป็นเหตุให้โจทก์มีอำนาจฟ้องจำเลยได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๕ จึงถือว่าตามคำฟ้องไม่มีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิ หรือหน้าที่ของโจทก์ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๘๓/๒๕๒๒ สามิจดทะเบียนสมรสกับหญิงอื่นโดยที่ยังไม่ขาด จากภริยาเดิมที่ได้จดทะเบียนสมรสไว้ แต่อ้างกับ เจ้าหน้าที่จดทะเบียนว่าไม่เคยจดทะเบียนสมรส มาก่อน ภริยาเดิมเป็นผู้เสียหายฟ้องสามิตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๗ ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๓๗/๒๕๔๔ ขณะที่จำเลยจดทะเบียนสมรสกับ ส. ในวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๑ จำเลยไม่มีคู่สมรสเพราะจำเลยจด ทะเบียนหย่ากับ ค. แล้ว ตั้งแต่วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๑๕ จึงไม่เป็นการฝ่าฝืนเงื่อนไขการสมรสตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๕๒ การที่จำเลยไม่มีคู่สมรสอยู่ในขณะที่จดทะเบียน สมรส แม้จำเลยจะอ้างว่าจำเลยเคยสมรสแต่ไม่ได้ จดทะเบียนสมรสก็มีผลอย่างเดียวกันว่าจำเลยไม่มี คู่สมรสในขณะที่จำเลยจดทะเบียนสมรสกับ ส. นั้นเอง การที่นายทะเบียนจดทะเบียนสมรสให้

จำเลยกับ ส. โดยเชื่อว่าจำเลยไม่เคยสมรสมาก่อน จึงไม่อาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหายและ ไม่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน **จำเลยจึงไม่มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๗ และมาตรา ๒๖๗**

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๑๘๖/๒๕๔๕ โจทก์ ทั้งเจ็ดเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของนาย ท. กับ นาง จ. ต่อมานาง จ. ถึงแก่ความตาย นาย ท. ได้ จดทะเบียนสมรสกับนาง ป. หลังจากนั้นนาย ท.มาจดทะเบียนสมรสกับจำเลยอีกโดยมิได้หย่า ขาดจากนาง ป. จึงเป็นการฝ่าฝืนประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๕๒ ย่อม ตกเป็นโมฆะตามมาตรา ๑๔๙๕ เมื่อนาย ท. ถึงแก่ความตายแล้ว โจทก์ทั้งเจ็ดจึงเป็นทายาทโดย ธรรมของนาย ท. และมีสิทธิได้รับทรัพย์มรดกของ นาย ท. โจทก์ทั้งเจ็ดจึงอยู่ในฐานะเป็นบุคคลผู้ที่มี ส่วนได้เสียที่จะร้องขอให้ศาลพิพากษาว่า การ สมรสระหว่างนาย ท. และจำเลยเป็นโมฆะได้ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๔๙๗ โจทก์ทั้งเจ็ดมีอำนาจฟ้อง ขอให้เพิกถอนการสมรส ระหว่างนาย ท. กับจำเลย

ประเด็นที่สอง สามิภริยาที่ร้างกันหรือ แยกกันอยู่โดยมิได้จดทะเบียนหย่า ยังคงมีหน้าที่ ระหว่างกันที่ต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูกันและกัน เพราะสถานะภาพทางกฎหมายยังคงเป็นสามิภริยา กันโดยชอบด้วยกฎหมายกันอยู่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๙๕๙/๒๕๕๒ ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๖๑ วรรคสองและมาตรา ๑๕๙๘/๓๔ เป็นบทบัญญัติให้ความคุ้มครองแก่สามิ หรือภริยาโดยให้ฝ่ายที่มีฐานะดีช่วยเหลืออุปการะ เลี้ยงดูตามฐานะและความสามารถ ถ้าฝ่ายหนึ่งมี

ความสามารถที่จะอุปการะเลี้ยงดูแล้วไม่อุปการะเลี้ยงดู อีกฝ่ายย่อมมีสิทธิฟ้องหย่าได้ตามมาตรา ๑๕๑๖ (๖) แต่ถ้าไม่ประสงค์จะฟ้องหย่า ก็ฟ้องขอค่าอุปการะเลี้ยงดูได้ตามมาตรา ๑๕๙๘/๓๘ ในเมื่ออีกฝ่ายที่ควรได้รับไม่ได้รับการเลี้ยงดูตามอัตภาพ มิใช่เป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นเมื่อฟ้องหย่า

หลังจากจดทะเบียนสมรส โจทก์จำเลยอยู่กินด้วยกันที่บ้านบิดาของโจทก์ แม้จำเลยไปรับราชการต่างจังหวัดก็กลับมาบ้านดังกล่าวที่โจทก์อยู่ กับบุตร โจทก์เป็นแม่บ้านไม่มีรายได้ **เหตุที่โจทก์กับจำเลยสมรสใจแยกกันอยู่ตั้งแต่ปี ๒๕๓๙** ก็เนื่องจากจำเลยทำร้ายร่างกายโจทก์ ที่สำคัญจำเลยไปอุปการะเลี้ยงดูหญิงอื่นฉันทริยาตลอดมา การสมรสใจแยกกันอยู่จึงมิใช่ความผิดของโจทก์ จำเลยซึ่งอุปการะเลี้ยงดูโจทก์ตลอดมา และอยู่ในฐานะที่สามารถอุปการะเลี้ยงดูโจทก์ได้ จึงมีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูโจทก์ โจทก์ซึ่งเป็นฝ่ายมีความสามารถหรือฐานะน้อยกว่าและแยกไปอยู่โดยสุจริตจึงชอบที่จะได้รับการช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูจากจำเลย

ประเด็นที่สาม สามีภริยาที่ร้างกันหรือแยกกันอยู่โดยมิได้จดทะเบียนหย่า ยังมีความสัมพันธ์ในทางทรัพย์สินในส่วนของสินสมรส เพราะในช่วงที่ทั้งร้างหรือแยกกันอยู่นั้นไม่ว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะหาได้มาซึ่งทรัพย์สินถือว่าเป็นสินสมรสที่คู่สมรสนั้นมีสิทธิกันคนละครึ่ง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๘๓๐/๒๕๔๒ เมื่อไม่ได้ความชัดว่า ส. ได้ที่ดินพิพาทมาก่อนสมรสหรือได้มาในระหว่างสมรสกับ ล. จึงต้องด้วยข้อสันนิษฐานของกฎหมายที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นสินสมรสตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๗๔ วรรคท้าย

เมื่อ ส. ตายที่ดินพิพาทซึ่งเป็นสินสมรสย่อมตกเป็นของ ล. กึ่งหนึ่งตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๕ (๑) ประกอบมาตรา ๑๕๓๓ อีกกึ่งหนึ่งเป็นมรดกตกแก่ ล. กับโจทก์ คนละส่วนเท่าๆ กันตามมาตรา ๑๖๒๙ (๑) ประกอบด้วยมาตรา ๑๖๓๕ (๑)

ประเด็นที่สี่ สามีภริยาที่ร้างกันหรือแยกกันอยู่โดยมิได้จดทะเบียนหย่า ยังมีหน้าที่ในการให้ความอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาบุตรผู้เยาว์ร่วมกัน ดังนั้นแม้จะแยกกันอยู่ทั้งสามีและภริยายังคงมีหน้าที่ทั้งสองฝ่ายที่จะต้องร่วมกันให้การอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์และบุตรผู้ทุพพลภาพ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๖๘/๒๕๕๒ ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๖๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์...” บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้บิดาและมารดามีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะปฏิเสธมิได้ ส่วนการกำหนดค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ตามมาตรา ๑๕๙๘/๓๘ ให้ศาลคำนึงถึงความสามารถของผู้มีหน้าที่ต้องให้ ฐานะของผู้รับและพฤติการณ์แห่งกรณี เมื่อศาลเชื่อว่าโจทก์และจำเลยก็ยังมีความสามารถที่จะให้การอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ทั้งสองได้ไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน และแบ่งความรับผิดชอบให้จำเลยชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ทั้งสองเดือนละ 15,000 บาท เท่ากับคนละ 7,500 บาทต่อเดือนนั้นจึงเหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งกรณีแล้ว

ส่วนข้ออ้างว่าจำเลยยกส่วนแบ่งในสินสมรสของจำเลยให้โจทก์เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ทั้งสองอีกนั้น กรณีแบ่งสินสมรสเป็นคนละส่วนกับหน้าที่ของจำเลยในฐานะบิดาที่จำต้อง

อุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ทั้งสองตามกฎหมาย จำเลยจึงไม่อาจอ้างเหตุดังกล่าวปฏิเสธความรับผิดชอบได้

ประเด็นที่ห้า สามิภริยาที่ร้างกันหรือแยกกันอยู่โดยมิได้จดทะเบียนหย่า หากฝ่ายใดมีปัญหาในเรื่องหนี้สิน หากเป็นหนี้สินส่วนตัวเจ้าหนี้ต้องบังคับเอาจากสินส่วนตัวของฝ่ายนั้นก่อน ไม่พอจึงมาบังคับเอาจากสินสมรสต่อไป และอาจเป็นลูกหนี้ร่วมได้ ในหนี้ที่เกี่ยวแก่การจัดการบ้านเรือน และจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว การอุปการะเลี้ยงดูตลอดถึงการรักษาพยาบาลบุคคลในครอบครัว และการศึกษาของบุตรตามสมควรแก่อัตภาพ ดังนั้นในประเด็นนี้แม้จะทั้งร้างหรือแยกกันอยู่ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหาได้มายังถือว่าเป็นสินสมรสที่สามารถจะถูกบังคับชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ต่อไป

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๙๙/๒๕๓๑ ผู้ร้องกับจำเลยแยกกันอยู่และไม่เกี่ยวข้องกัน การที่ผู้ร้องมิได้แจ้งให้จำเลยทราบว่าจำเลยถูกฟ้องมิได้แสดงว่าผู้ร้องให้สัตยาบันหนี้ที่จำเลยก่อขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๙๐ (๔)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๐๘/๒๕๔๐ หนี้ที่สามิหรือภริยาก่อขึ้นในระหว่างสมรส ซึ่งป.พ.พ. มาตรา ๑๔๙๐ บัญญัติให้ถือเป็นหนี้ร่วมนั้นหมายถึงการเป็นสามิภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมาย

แม้ข้อความในหนังสือรับสภาพหนี้จะระบุว่า จำเลยทั้งสองยอมรับผิดชอบชำระหนี้จำนวน ๘๐๐,๐๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยตามกฎหมายให้แก่ ศ. แต่เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๒ ได้ลงชื่อใน

หนังสือดังกล่าวหรือมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย คงมีจำเลยที่ ๑ เพียงผู้เดียวที่ลงชื่อไว้ในฐานะลูกหนี้ อีกทั้งในช่วงระยะเวลาที่จำเลยที่ ๑ ก่อหนี้ขึ้นและทำหนังสือรับสภาพหนี้ จำเลยที่ ๒ มิได้มีฐานะเป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ ๑ แต่อย่างใด หนี้ที่จำเลยที่ ๑ ก่อขึ้นตามหนังสือรับสภาพหนี้ดังกล่าวจึงไม่เป็นหนี้ร่วมระหว่างจำเลยที่ ๑ กับจำเลยที่ ๒

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๒๔๔/๒๕๕๐ บทบัญญัติตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๒๒ กำหนดให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรได้เป็นกรณีเฉพาะเมื่อศาลพิพากษาให้หย่าหรือในกรณีที่สัญญาหย่ามิได้กำหนดเรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดูไว้ ดังนั้น แม้จำเลยมิได้ฟ้องแย้งขอค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรทั้งสอง ศาลชั้นต้นก็กำหนดให้โจทก์ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรทั้งสองเป็นรายเดือนจนกว่าบุตรทั้งสองจะบรรลุนิติภาวะได้ ปัญหาการกำหนดค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรดังกล่าว แม้ไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้นฎีกา แต่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ศาลฎีกาเห็นสมควรหยิบยกขึ้นพิพากษาเป็นประโยชน์แก่บุตรผู้เยาว์ทั้งสองของโจทก์จำเลย

ในการเข้าซื้อรถยนต์พิพาท บิดาโจทก์เป็นผู้วางเงินจองให้ ๑๐,๐๐๐ บาท และบิดามารดาโจทก์ออกเงินดาวน์ให้อีกส่วนหนึ่ง รถยนต์คันดังกล่าวโจทก์จำเลยได้ออกเงินบางส่วนเป็นค่ารถยนต์ด้วย ทั้งเงินที่บิดามารดาโจทก์ช่วยออกเป็นค่ารถยนต์ ภายหลังก็ไม่ปรากฏว่าบิดามารดาโจทก์ได้ทวงถามให้โจทก์จำเลยชำระหนี้ส่วนนี้แต่อย่างไร แสดงว่าบิดามารดาโจทก์มีเจตนาที่จะออกเงินค่ารถยนต์ส่วนนี้ให้แก่โจทก์จำเลย รถยนต์คันดังกล่าว

จึงเป็นทรัพย์สินที่โจทก์จำเลยได้มาในระหว่างสมรส เป็นสินสมรสตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๗๔ (๑) ลิขิต ตามสัญญาเช่าซื้อรถยนต์จึงเป็นสินสมรส การที่ โจทก์โอนสิทธิการเช่าซื้อรถยนต์ให้แก่ ว. ใน ระหว่างที่โจทก์จำเลยยังเป็นสามีภริยากัน โดย จำเลยไม่ทราบเรื่องจึงเป็นการจำหน่ายโอน สิทธิการเช่าซื้อรถยนต์อันเป็นสินสมรสไปโดยมิ เจตนาทำให้จำเลยได้รับความเสียหายซึ่ง ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๓๔ ให้ถือเสมือนหนึ่งว่าทรัพย์สินนั้น ยังคงมีอยู่เพื่อจัดแบ่งสินสมรสตามมาตรา ๑๕๓๓ โจทก์ต้องแบ่งสินสมรสดังกล่าวให้แก่จำเลยครึ่งหนึ่ง

แม้การกู้เงินของจำเลยทั้งสองครั้ง จะเป็นการกู้หลังจากจำเลยแยกมาอยู่กับบิดา มารดาจำเลยแล้ว แต่จำเลยได้นำบุตรไปเลี้ยงดู ด้วย จึงต้องมีภาระค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ โจทก์เป็น บิดาต้องมีส่วนอุปการะเลี้ยงดูบุตรเช่นกัน จำเลยนำสืบว่าจำเลยกู้เงินในการกู้ปี ๒๕๔๓ จำเลยได้ระบุในวัตถุประสงค์ขอกู้ว่า ซื้อเครื่อง คอมพิวเตอร์ และมีหลักฐานใบสั่งซื้อสินค้า ส่วน การกู้ในปี ๒๕๔๖ เป็นการกู้เงินเพื่อเหตุฉุกเฉิน ฟังได้ว่า จำเลยกู้เงินสองครั้งดังกล่าว เพื่อเป็น ค่าใช้จ่ายของบุตรอันเป็นค่าใช้จ่ายจำเป็นใน ครอบครัวและเป็นหนี้ที่จำเลยก่อขึ้นในระหว่าง สมรสจึงเป็นหนี้ที่โจทก์ จำเลยต้องรับผิดชอบ อย่าง ลุกหนี้ร่วมกันตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๙๐

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๓๐๖/๒๕๕๑ สัญญากู้ยืมเงินเป็นหนี้ที่จำเลยซึ่งเป็นภริยาผู้ร้อง ก่อให้เกิดขึ้นในระหว่างสมรส และเป็นหนี้เกี่ยวแก่ การจัดการบ้านเรือนและจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับ ครอบครัว การอุปการะเลี้ยงดูตลอดถึงการรักษา พยาบาลบุคคลในครอบครัวและการศึกษาของบุตร

ตามสมควรแก่อัตภาพ ถือได้ว่าเป็นหนี้ร่วมกัน ระหว่างผู้ร้องและจำเลยตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๙๐ (๑) แม้ภายหลังจำเลยกับผู้ร้องได้จดทะเบียนหย่าและแบ่งสินสมรสกันก็ไม่กระทบ สิทธิของโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่จะ ดำเนินการบังคับคดีแก่เงินในบัญชีเงินฝากของ ผู้ร้อง โจทก์จึงมีสิทธิอายัดเงินในบัญชีเงินฝากของ ผู้ร้องเพื่อนำมาชำระหนี้ให้โจทก์ได้

ประเด็นที่หก สามีภริยาที่ร้างกันหรือ แยกกันอยู่โดยมิได้จดทะเบียนหย่า หากว่าคู่สมรส ฝ่ายใดไปมีคู่สมรสใหม่ คู่สมรสใหม่นั้นอาจถูกฟ้อง เรียกค่าทดแทนได้ โดยสามีจะเรียกค่าทดแทนจาก ผู้ซึ่งล่วงเกินภริยาไปในทำนองชู้สาวก็ได้ และภริยา จะเรียกค่าทดแทนจากหญิงอื่นที่แสดงตนโดย เปิดเผยเพื่อแสดงว่าตนมีความสัมพันธ์กับสามีใน ทำนองชู้สาวก็ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๔๘๓/๒๕๒๘ การที่จำเลยพา บ.ซึ่งจำเลยรู้อยู่แล้วว่าเป็นภริยา โจทก์ไปร่วมประเวณี แม้ บ. จะยินยอมสมัครใจ ร่วมประเวณีกับจำเลย ก็ถือว่าจำเลยกระทำ ล่วงเกินภริยาโจทก์ไปในทำนองชู้สาว จำเลยจึง ต้องรับผิดชอบใช้ค่าทดแทนให้โจทก์ และการที่จำเลย พาภริยาโจทก์ไปร่วมประเวณีดังกล่าว ย่อมทำให้ โจทก์ผู้เป็นสามีได้รับความเสื่อมเสียทั้งด้านจิตใจ เกียรติยศ และชื่อเสียง ซึ่งไม่อาจคิดเป็นราคาเงิน ได้ การกำหนดค่าทดแทนให้เพียงโดยยอมแล้วแต่ พฤติการณ์แห่งคดี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๑๒๐/๒๕๓๐ คำ ทดแทนตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๒๓ วรรคแรก จะมีได้ต่อเมื่อศาลพิพากษาให้หย่ากัน เพราะเหตุ

ที่สามีอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นฉัน ภริยา หรือภริยามิใช่ ตามมาตรา ๑๕๑๖(๑) เท่านั้น ฉะนั้น เมื่อโจทก์และจำเลยจดทะเบียนหย่ากันโดยชอบ ด้วยกฎหมายแล้วโจทก์จึงไม่มีสิทธิฟ้องหย่าและ เรียกค่าทดแทนจากจำเลยที่อุปการะเลี้ยงดูและ ยกย่อง หญิงอื่นฉัน ภริยาได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๕๕๓/๒๕๓๗ โจทก์กับสามีโจทก์เป็นสามีภริยาโดยจดทะเบียน สมรสกันตามบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ การหย่านอกจากได้ทำเป็นหนังสือ และมีพยานลงลายมือชื่อ ๒ คนแล้ว ยังต้องจดทะเบียนหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๑๕ อีกด้วย การหย่าจึงจะสมบูรณ์ เมื่อ โจทก์กับสามีโจทก์ยังไม่มีกรจดทะเบียนหย่า โจทก์ กับสามีโจทก์จึงยังเป็นสามีภริยากันตามกฎหมาย ดังนั้น แม้จำเลยจะมีข้อตกลงกับโจทก์ว่าหากโจทก์ ยอมหย่ากับสามีจำเลยจะไม่ดำเนิน คดีอาญากับ โจทก์ก็ตาม แต่เมื่อจำเลยได้แสดงตนโดยเปิดเผย ว่าตนมีความสัมพันธ์กับสามีโจทก์ซึ่งยังไม่ ได้จดทะเบียนหย่า ในทำนองชู้สาวโจทก์ในฐานะ ภริยาจึงมีสิทธิเรียกค่าทดแทนจากจำเลยได้ตาม นัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๕๒๓ วรรคสอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๙๔๐/๒๕๓๘ โจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยได้แสดงตนโดย เปิดเผยเพื่อแสดงว่ามีความสัมพันธ์กับสามีโจทก์ ในทำนองชู้สาวตลอดมา จนถึงวันฟ้อง ลักษณะ การกระทำของจำเลยได้กระทำต่อเนื่องกัน มายังมีได้หยุด การกระทำละเมิดของจำเลยได้เกิดขึ้น และ มีอยู่ในขณะฟ้อง คดีโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ ฎีกาจำเลยที่ว่า การฟ้องเรียกค่าทดแทนตาม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๒๓ จะต้องฟ้องหย่าเสียก่อนจึงจะเรียกค่าทดแทนได้นั้น เป็นฎีกาเรื่องอำนาจฟ้องเป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยว ด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้จำเลย มิได้ยกขึ้นต่อสู้ไว้ในคำให้การจำเลยก็มีสิทธิยกขึ้น อ้างในชั้นฎีกาได้ การเรียกค่าทดแทนจากหญิงอื่น ที่แสดงตนโดยเปิดเผย เพื่อแสดงว่าตนมีความ สัมพันธ์กับสามีในทำนองชู้สาวตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๒๓ วรรค สอง ไม่มีเงื่อนไขว่าภริยาต้องฟ้องหย่าสามีเสีย ก่อนจึงจะฟ้องเรียก ค่าทดแทนจากหญิงนั้นได้ โจทก์จึงมีอำนาจฟ้อง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๙๔/๒๕๓๙ สิทธิเรียกค่าทดแทนจากหญิงอื่นที่แสดงตนโดย เปิดเผยว่า ตนมีความสัมพันธ์กับสามีในทำนอง ชู้สาวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๒๓ วรรคสอง กฎหมายมิได้มีเงื่อนไข ว่าภริยาต้องฟ้องหรือหย่าขาดจากสามีเสียก่อน จึงจะฟ้องได้จึงไม่ต้องอาศัยเหตุหย่าตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๕๑๖ (๑)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๑๓๐/๒๕๔๘ ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๒๓ วรรคสอง เป็นบทบัญญัติ ที่ให้สิทธิแก่ภริยาชอบด้วยกฎหมายที่จะเรียกร้อง ค่าทดแทนจากหญิงอื่นที่แสดงตนโดยเปิดเผย เพื่อ แสดงว่าตนมีความสัมพันธ์กับสามีในทำนองชู้สาว โดยมีได้มีเงื่อนไขว่าภริยาจะต้องเกิดความเสียหาย อย่างใดหรือจะต้องเป็นภริยาที่อยู่กินกับสามีและ อุปการะเลี้ยงดูกัน หรือต้องไม่มีคดีฟ้องหย่ากัน อยู่ โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องเรียกค่าทดแทนจาก จำเลยได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๘๑๘/๒๕๕๑
จำเลยไปรับประทานอาหารกับ พ. ร่วมกับเพื่อน
ของจำเลยและเพื่อนของ พ. โดยมีการแสดงออก
ถึงความสัมพันธ์ในลักษณะใกล้ชิดเป็นพิเศษเกิน
กว่าความสัมพันธ์ในระดับคนที่รู้จักในการทำงาน
ทั่วไปและการที่จำเลยไปพักที่โรงแรมทั้งสองแห่ง
กับ พ. โดยพักอยู่ห้องเดียวกันและมีเพศสัมพันธ์กัน
แม้ผู้ที่เห็นเหตุการณ์จะเป็นเพื่อนของ พ. เพื่อนของ
จำเลยและพนักงานงานโรงแรมก็เป็นการแสดง
ตัวอย่างเปิดเผยว่ามีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกันแล้ว
โจทก์จึงมีสิทธิเรียกค่าทดแทนจากจำเลยได้

โจทก์ฟ้องเรียกค่าทดแทนจากจำเลยซึ่ง
เป็นหญิงอื่นที่แสดงตนโดยเปิดเผยเพื่อแสดงว่า
ตนมีความสัมพันธ์กับสามีโจทก์ในทำนองชู้สาวตาม
ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๒๓ วรรคสอง ซึ่งกฎหมาย
ไม่ได้บังคับว่าจะต้องมีการฟ้องหย่าก่อนจึงจะมี
สิทธิฟ้องเรียกค่าทดแทนได้ ย่อมไม่ใช่การฟ้อง
เรียกค่าทดแทนตามมาตรา ๑๕๒๓ วรรคหนึ่ง ซึ่ง
จะต้องมีการฟ้องหย่าโดยอาศัยเหตุตามมาตรา
๑๕๑๖ (๑) เสียก่อนจึงจะมีสิทธิฟ้องได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๑๖๔/๒๕๕๒ เมื่อ
โจทก์จดทะเบียนสมรสกับจำเลยที่ ๑ โจทก์ยอมได้
รับสิทธิและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในฐานะ
ภริยาโดยชอบด้วยกฎหมาย จำเลยที่ ๑ ไม่มีสิทธิ
ที่จะไปอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องจำเลยที่ ๒ ฉันท
ภริยา ไม่ว่าจะได้อุปการะหรือยกย่องอยู่ก่อนแล้ว
หรือไม่ ส่วนจำเลยที่ ๒ นั้นเมื่อจำเลยที่ ๒ รู้ว่า
โจทก์เป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของจำเลย
ที่ ๑ แล้ว แต่ยังรับการอุปการะเลี้ยงดูและการ
ยกย่องฉันทภริยาอยู่อีกจึงเป็นการละเมิดสิทธิของ
โจทก์ โจทก์ยอมมีสิทธิโดยชอบที่จะนำคดีมาสู่ศาล

เรียกค่าทดแทนจากจำเลยที่ ๒ ตาม ป.พ.พ. มาตรา
๑๕๒๓ วรรคสองได้ ถือไม่ได้ว่าเป็นการใช้สิทธิโดย
ไม่สุจริต

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๕๑๖/๒๕๕๒ แม้
จำเลยที่ ๑ จะไม่เคยพาจำเลยที่ ๒ ออกงานสังคม
หรือแนะนำให้บุคคลอื่นรู้จักในฐานะภริยาแต่การที่
จำเลยทั้งสองไปไหนมาไหนด้วยกันอย่างเปิดเผยอยู่
ในบ้านซึ่งปลูกสร้างในแหล่งชุมชนด้วยกันในเวลา
กลางคืน ขับรถรับส่งเมื่อไปทำกิจกรรมหรือซื้ออาหาร
ด้วยกัน ย่อมบ่งชี้ว่าจำเลยทั้งสองมีความสัมพันธ์
ฉันชู้สาวและเอื้ออาทรดูแลเอาใจใส่ต่อกัน
แสดงว่าจำเลยที่ ๑ ยกย่องจำเลยที่ ๒ ฉันทภริยา
อันเป็นเหตุหย่าตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๑๖(๑)
แล้ว และโจทก์ยังมีสิทธิเรียกค่าทดแทนจาก
จำเลยที่ ๒ ที่แสดงตนโดยเปิดเผยว่ามีความ
สัมพันธ์ฉันชู้สาวกับจำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นสามีโจทก์ให้
ร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ ๑ ต่อโจทก์ตามป.พ.พ.
มาตรา ๑๕๒๓ วรรคหนึ่ง ได้อีกด้วย

ประเด็นที่เจ็ด สามีภริยาที่ร้างกันหรือ
แยกกันอยู่โดยมิได้จดทะเบียนหย่า ยังคงมีสถานะ
เป็นสามีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายกันอยู่ หาก
ฝ่ายใดถึงแก่ความตายอีกฝ่ายมีสิทธิโดยธรรม
ในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม ส่วนกรณี
ที่เป็นสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรสไม่ก่อให้เกิด
สิทธิในการรับมรดกกระหว่างกันในฐานะทายาท
โดยธรรม แต่มีสิทธิเป็นทายาทได้ในฐานะผู้รับ
พินัยกรรม

สิทธิในการรับมรดกของสามีภริยาใน
ฐานะทายาทโดยธรรมเกิดขึ้นได้ เมื่อเป็นสามีภริยา
โดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ บรรพ ๖ มรดก มาตรา ๑๖๒๙ วรรค

ท้าย² คู่สมรสในที่นี่ต้องเป็นคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดกในเวลาตาย ส่วนกรณีที่เป็นสามีภริยาตั้งแต่กฎหมายลักษณะผัวเมีย ถ้ามีการละทิ้งกันก่อนประกาศใช้ ป.พ.พ.บรรพ ๕ และ ๖ แล้ว ย่อมไม่ถือว่าเป็นทายาทที่จะรับมรดกซึ่งกันและกันได้ แต่เมื่อใช้บรรพ ๕ แล้ว สามีภริยาแม้แยกกันอยู่หรือทิ้งร้างกันนานเพียงใด หากยังไม่จดทะเบียนหย่าก็ยังคงเป็นสามีภริยากัน มีสิทธิรับมรดกซึ่งกันและกันได้

ทรัพย์สินที่เป็นมรดกของคู่สมรสได้แก่ สิ้นส่วนตัวและสิ้นสมรส สิ้นส่วนตัวเป็นมรดกทั้งหมด ส่วนสิ้นสมรสเป็นมรดกเฉพาะส่วนของคู่สมรสที่ถึงแก่ความตาย เพราะสิ้นสมรสถือว่าเป็นสามีภริยาเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมกัน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๘๙/๒๔๘๖ เป็นสามีภริยากันก่อนใช้ ป.พ.พ.บรรพ ๕ แต่ตายจากกันเมื่อ ป.พ.พ. ใช้บรรพ ๕ แล้ว ต้องแบ่งสิ้นสมรสตามกฎหมายลักษณะผัวเมีย แต่แบ่งมรดกตามป.พ.พ. บรรพ ๖

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๗/๒๔๘๗ สามีภริยาที่ร้างกันหรือแยกกันอยู่โดยยังมีได้หย่าขาดจากกัน ตามกฎหมายถือว่าเป็นทายาทกันอยู่ ย่อมมีสิทธิรับมรดกซึ่งกันและกันได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๗/๒๔๙๑ ตามบรรพ ๕ แม้จะแยกกันอยู่หรือทิ้งร้างกันไปอยู่ที่อื่นหรือไม่ทำมาหากินแม้จะนานเพียงใด หากยังไม่จดทะเบียนหย่าก็ยังคงเป็นสามีภริยากัน มีสิทธิรับมรดกซึ่งกันและกันได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๕๓/๒๔๙๒ ภริยาซึ่งได้ทิ้งสามีไปมีสามีใหม่ ๒๐ ปีก่อนใช้ ป.พ.พ. บรรพ ๕ ถือว่าขาดจากกันตามกฎหมายลักษณะผัวเมียและไม่มีสิทธิได้ส่วนสินสมรส

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๑๓/๒๕๐๖ การแบ่งมรดกมีขึ้นได้ต่อเมื่อบุคคลนั้นถึงแก่ความตาย ดังนั้นเมื่อบุคคลใดถึงแก่ความตายในขณะที่ใช้กฎหมายใด ต้องตกอยู่ในบังคับแห่งกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้น ในเมื่อเป็นสามีภริยากันก่อนใช้ ป.พ.พ. บรรพ ๕ และบรรพ ๖ แต่ภายหลังใช้บรรพ ๕ และบรรพ ๖ ต้องแบ่งมรดกตาม ป.พ.พ. บรรพ ๖

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๓๖/๒๕๐๙ เป็นสามีภริยาตั้งแต่กฎหมายลักษณะผัวเมีย ถ้ามีการละทิ้งกันก่อนประกาศใช้ ป.พ.พ. บรรพ ๕ และ ๖ ย่อมไม่ถือว่าเป็นทายาทที่จะรับมรดกซึ่งกันและกันได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๖๑/๒๕๑๐ ผู้ตายมีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายอยู่ก่อน ต่อมาภริยาได้แยกร้างไปอยู่ต่างหากโดยมิได้หย่าขาดจากกัน โจทก์กับผู้ตายจึงมาอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย โจทก์กับผู้ตายได้ช่วยกันทำมาหากินโดยภริยาเก่ามิได้มาร่วมปะปนด้วย โจทก์ได้นำทรัพย์สินของโจทก์มาให้ผู้ตายหาดอกผลและได้ทำการค้าขายช่วยผู้ตายเก็บค่าเช่า ดังนี้ ถือได้ว่าผู้ตายและโจทก์ทำมาหาได้ร่วมกันจึงเป็นเจ้าของรวมและมีส่วนเท่ากัน เมื่อผู้ตายตาย ภริยาเก่าจึงไม่มีสิทธิในทรัพย์สินส่วนที่เป็นของภริยาใหม่แต่อย่างใด

² มาตรา ๑๖๒๙ วรรคท้าย คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็เป็นทายาทโดยธรรม ภายใต้บังคับของบทบัญญัติพิเศษแห่งมาตรา ๑๖๓๕

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๖๔/๒๕๒๓
สามีภริยาก่อน ประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ บรรพ ๕ ภริยาไปบวชช้ ไม่ได้ความว่า
สามีอนุญาต ยังไม่ขาดจากสามีภริยากัน สามี
ได้ภริยาใหม่จดทะเบียนเมื่อใช้บรรพ ๕ แล้ว ไม่เป็น
การสมรส ที่สมบูรณ์ ไม่มีสิทธิรับมรดกของสามี
สามีตายมรดกตกได้แก่ภริยาเดิม ภริยาเดิมจดทะเบียนยกที่ดินให้โจทก์แม่ไม่ระบุถึงบ้านด้วย บ้าน
เป็น ส่วนควบของที่ดิน โจทก์มีกรรมสิทธิ์ในบ้าน
ด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๗๑๔/๒๕๔๒
ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๗๐ ที่กำหนดให้ทรัพย์สิน
ระหว่างสามีภริยาประกอบด้วยสินส่วนตัวและสิน
สมรสนั้น หมายถึงทรัพย์สินที่สามีภริยามีอยู่ใน
ขณะที่เป็นสามีภริยากัน ณ. ถึงแก่กรรมยอมทำให้
การสมรสระหว่าง ณ. กับโจทก์สิ้นสุดลงตาม
ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๐๑ เงินชดเชยเป็นเงินที่เกิด
ขึ้นเนื่องจากความตายของ ณ. และได้รับมาหลัง
จาก ณ. ถึงแก่กรรมไปแล้วจึงไม่เป็นสินสมรส
ระหว่าง ณ. กับโจทก์ และ ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๐๐
ที่กำหนดให้ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายตลอดทั้ง
สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบต่างๆ เป็นมรดกของ
ผู้ตายนั้น ทรัพย์สินหรือสิทธิเช่นนี้ต้องเป็นของ
ผู้ตายอยู่แล้วในขณะที่ผู้ตายถึงแก่กรรม แต่สิทธิที่
จะได้รับเงินค่าชดเชยเป็นสิทธิที่เกิดขึ้น เนื่องจาก
ความตายของ ณ. มิใช่เป็นเงินหรือสิทธิเรียกร้องที่
ณ. มีอยู่แล้วในระหว่างมีชีวิตหรือขณะถึงแก่กรรม
จึงมิใช่เป็นทรัพย์มรดกของ ณ.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๗๑๔/๒๕๔๔
ผู้ร้องเป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย
แม้จะแยกกันอยู่ แต่เมื่อยังมีได้หย่าขาดจากกัน
ตามกฎหมาย ก็ไม่สิ้นสิทธิโดยธรรมในการสืบ
มรดกของผู้ตายตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา ๑๖๒๔ ผู้ร้องจึงเป็นทายาทโดย
ธรรมมีสิทธิรับมรดกของผู้ตาย

ผู้มีส่วนได้เสียที่จะร้องขอต่อศาลขอให้
ตั้งผู้จัดการมรดก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา ๑๗๑๓ ไม่จำเป็นต้องมีส่วนได้เสียใน
ทรัพย์มรดกของผู้ตายโดยเป็นทายาทโดยตรงของ
ผู้ตาย เมื่อผู้คัดค้านที่ ๑ อยู่กินฉันสามีภริยากับ
ผู้ตายเป็นเวลานานถึง ๑๐ ปีเศษจนกระทั่งผู้ตาย
ถึงแก่ความตาย มีทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกัน
ถือได้ว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินของผู้ตาย
ศาลตั้งเป็นผู้จัดการมรดกได้

๓. บทสรุป

การที่คู่สมรสไม่สามารถมีชีวิตร่วมกัน
ได้ เมื่อมีการตั้งร้างหรือแยกกันอยู่โดยมิได้มีการ
หย่าร้าง จะก่อให้เกิดประเด็นทางกฎหมายหลาย
ประเด็นดังที่กล่าวในข้างต้น ในความคิดเห็นของ
ผู้เขียนสามีภริยาที่ตั้งร้างหรือแยกกันอยู่ เมื่อไม่
สมัครใจที่จะอยู่กินฉันสามีภริยาต่อกันแล้ว ควรที่
จะดำเนินการจดทะเบียนหย่ากันให้เรียบร้อย
เพราะจะทำให้ไม่เกิดความสับสนในทางกฎหมาย
ระหว่างกันอันจะเป็นปัญหาในอนาคต

บรรณานุกรม

- เฉลิมชัย เกษมสันต์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย มรดก (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินต์ติ้ง (ประเทศไทย), พิมพ์ครั้งที่ ๕, ๒๕๕๓)
- โชค จารุจินดา, คำบรรยายกฎหมายลักษณะมรดก. (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดแสงจันทร์การพิมพ์, ๒๕๓๐)
- ประภาศน์ อวยชัย, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๖ มรดก พร้อมด้วยย่อข้อกฎหมายจาก คำพิพากษาศาลฎีกา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๘ ถึง พ.ศ.๒๕๒๘ (กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๙)
- มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย มรดก (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ นิติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, ๒๕๔๘)
- รัศฎา เอกบุตร, กฎหมายครอบครัวเบื้องต้น (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, ๒๕๔๐)
- สหัส สิงหวิริยะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ว่าด้วยครอบครัว. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, ๒๕๒๗)
- อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มรดก (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, ๒๕๔๖)
- ศาลฎีกา, ค้นฎีกา DEKA 2007 (๖ มีนาคม ๒๕๕๗) ศาลฎีกา <<http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, (๖ มีนาคม ๒๕๕๗) ห้องสมุดกฎหมาย <<http://www.krisdika.go.th/wps/portal/general>>

